

Residentie Mathilde, Bontestraat Zottegem

Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van Maatregelen

Nazareth
20221

Colofon

Titel: Residentie Mathilde, Bontestraat, Zottegem
Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van maatregelen

Status: definitief

Datum: 11/01/2021

Auteur: Hannes Van Crombrugge, Caroline Ryssaert, M. Van de Vijver

Projectcode: 2017C71 & 2017C301

Raaproject: ZOBO03

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België,
Begoniastraat 13
9810 Nazareth

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV
Begoniastraat 13
9810 Nazareth
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België BV, 2021

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

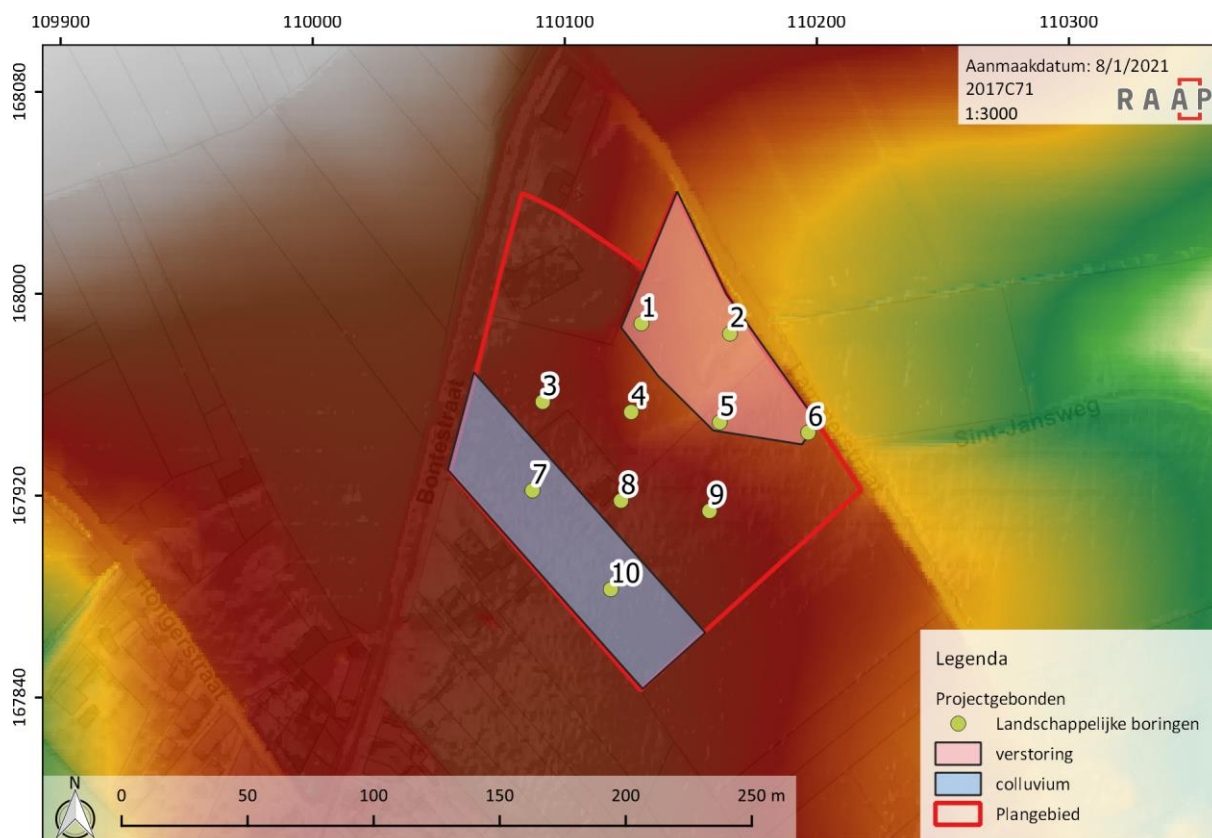
1 Gemotiveerd advies

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

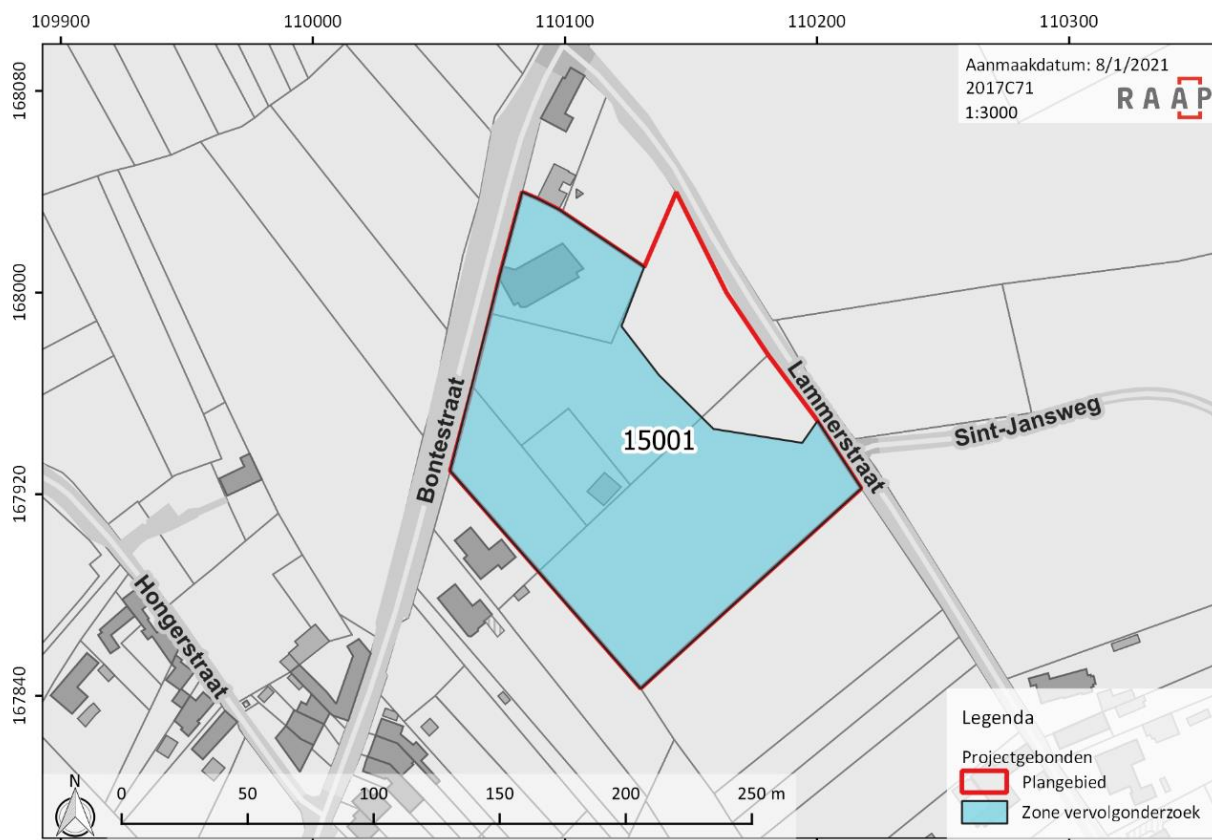
1.1.1 Het bureauonderzoek (2017C71) en de landschappelijke boorcampagne (2017C301)

In de loop van het bureauonderzoek werd duidelijk dat deze regio doorheen de geschiedenis een hoge occupatie kende. De ontginning van deze vruchtbare regio werd versneld door twee (pre-)stedelijke kernen. In de Romeinse periode zal vooral Velzeke als draaischijf dienen, in de middeleeuwse en post-middeleeuwse periode zal Zottegem deze rol overnemen. Het bodemkundige luik liet toe om het plangebied in een ruimer geografisch kader te plaatsen. De CAI toont aan dat, ook tijdens de steen- en metaaltijden, dit landschap een zekere aantrekkingskracht had. Op basis van het bureauonderzoek kon een beter beeld verschaft worden van deze regio in het verleden.

De landschappelijke boringen konden de bodemkundige situatie specificeren voor het plangebied. Deze boringen zouden eveneens toestaan om onderbouwde uitspraken te doen omtrent afgedekte A horizonten, de gaafheid van de sporen en het colluvium. Uit dit onderzoek is gebleken dat het noordwestelijke deel van het terrein tot minstens 2 meter onder het huidige maaiveld werd verstoort. Deze verstoring is te wijten aan leemextractie in het kader van baksteenproductie daterend uit de vorige eeuw. Aan de westelijke zijde kon tijdens het boren een dik colluvium pakket waargenomen worden. Deze bevindingen zijn samengevat in Figuur 1. Op basis hiervan was het mogelijk om de oppervlakte van het archeologisch relevante onderzoeksgebied te verkleinen (Figuur 2).

Figuur 1: Het projectgebied weergegeven op het DTM met aanduiding van de recent verstoorte zone

Figuur 2: Het projectgebied weergegeven op het DTM met aanduiding van het verkleinde onderzoekoppervlak.

1.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Van de steentijden tot de middeleeuwen heeft dit gebied een hoge aantrekkingskracht gehad op de mens. Dit komt naar voor in de gegevens van de Centraal Archeologische Inventaris en in de ontwikkelingskernen van Velzeke (Romeins) en Zottegem (middeleeuws). Wel is mogelijk geworden om bepaalde zones binnen het projectgebied af te bakenen op basis van hun landschappelijke kenmerken. Zoals hierboven reeds werd vermeld is het mogelijk geworden om op basis van de verstoringen, het relevante onderzoeksgebied te verkleinen. De aan- of afwezigheid van een archeologische site kon niet bevestigd worden door het bureauonderzoek en het landschappelijk booronderzoek. Het is daarom dat verder onderzoek zich opdringt.

1.3 Impactbepaling

Op het terrein gelegen tussen de Bontestraat en de Lammerstraat te Zottegem wordt een rustoord gebouwd. Deze percelen hebben een oppervlakte van 18 858 m², waarvan op ca. 9 630 m² een bodemingreep zal plaatsvinden (Figuur 3). Bij de geplande werken wordt:

- Bouwblokken A en B worden afgegraven tot 2.50 m voor de aanleg van het kelderniveau.
- Bouwblokken C en D worden tot ca. 50 cm diep afgegraven en er worden vorstranden geïnstalleerd aan de buitenzijden
- Langsheen de bouwblokken wordt minimaal afgegraven en er wordt een weg en parking aangelegd.
- Tussen bouwblok B en C wordt minimaal afgegraven voor de aanleg van een terras
- Er wordt in omgevings- en tuinaanleg voorzien (waaronder een brandweg) tot een minimale afgraving

Op basis van het booronderzoek (2017C301) kan een zone afgebakend worden waar zich een recente verstoring bevindt. Deze bestaat uit een omvangrijke (Figuur 1) uitgraving voor leemontginning die nadien is opgevuld met bouwpuin. Deze zone komt min of meer overeen met het deel van het perceel waar er behalve een pad en brandweg geen concrete ingrepen in de bodem gepland zijn (Figuur 3).

Gezien er mogelijk archeologische sporen aanwezig zijn binnen de zone waarin de toekomstige bodemingrepen gepland zijn, bestaat de mogelijkheid dat bij de uitvoering van de plannen een archeologische vindplaats verstoord zal worden.

Figuur 3: Geplande werken zoals deze aangeleverd werden door de bouwheer.

1.4 Waardering van de archeologische site

Uit de bovenstaande bureaustudie blijkt dat het projectgebied veel potentieel heeft voor het herbergen van archeologische sites. Daarbij is vooral de gunstige ligging in het landschap, op overgang van het plateau met de beekvallei, een zeer belangrijk gegeven. Gezien de hogere positie in het landschap, de aanwezigheid van een klein plateau en de aanwezigheid van beken die ontspringen ten oosten en westen van het projectgebied is de trefkans voor archeologische sites en vondstenconcentraties zeer hoog. Indien hier silexconcentraties terug te vinden zijn, zou dit onderzoek een kenniswinst betekenen voor het onderzoek naar steentijdsites in het leemgebied van Zuid-Oost-Vlaanderen. Relicten uit de steentijden werden tot nu toe voornamelijk als oppervlaktevondsten teruggevonden.

In de wijde omgeving van het projectgebied zijn voornamelijk vondsten en sites gekend uit de Romeinse periode. De nabijheid van de vicus Velzeke, een belangrijk administratief centrum, speelt hierbij zeker een rol. Uit onderzoek uit het verleden, evenals recente opgravingen, hebben aangetoond dat het landschap een grote aantal aan sites kent, waarbij zoals villa's, bewoningskernen en ambachtelijke sites aanwezig zijn. Er mag echter niet worden uitgesloten dat ook sporen uit andere archeologisch periodes kunnen worden aangetroffen.

Algemeen kunnen potentiële archeologische relictten op dit terrein kenniswinst opleveren die te maken hebben met de ontwikkeling van deze regio. Om verder inzicht te krijgen in de aan- of afwezigheid van sporen, de aard ervan en de relevantie ervan dient er echter bijkomend onderzoek

te worden uitgevoerd. Dit vervolgonderzoek vertaalt zich in een mechanische prospectie met ingreep in de bodem (i.e. proefsleuven). Het landschappelijk booronderzoek was voornamelijk gericht op het opsporen van de graad van erosie die er plaatsvond. Zeker voor het oostelijk en noordoostelijke deel spelen de resultaten een rol bij de beslissing waar er proefsleuven moeten worden aangelegd, en of er mogelijk verder onderzoek dient te gebeuren naar steentijdsites. Indien noodzakelijk worden de proefsleuven aangelegd in functie van grondsporen en het bepalen van de aan- of afwezigheid ervan, de aard, de diepte en de bewaringstoestand.

1.5 Bepaling van de maatregelen

Door middel van de bureaustudie en het booronderzoek blijkt een kans tot het treffen van archeologie, maar kon niet genoeg informatie worden verzameld om definitieve uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische relicten en de gaafheid van de sporen. Om de openstaande vragen te kunnen beantwoorden werd besloten over te gaan tot een proefsleuvenonderzoek. Dit deel van het traject van het vooronderzoek kon momenteel nog niet uitgevoerd worden en in deze archeologienota opgenomen worden. Enerzijds is het terrein nog niet in eigendom van de bouwheer, wat juridisch onwenselijk is. Anderzijds hangt de effectieve uitvoer van dit project ook af van het al dan niet verkrijgen van de bouwvergunning. Indien de vergunning uiteindelijk niet toegekend zou worden, wordt het als economisch onwenselijk beschouwd om al te investeren in dit duurdere deel van het archeologische vooronderzoek. Hierdoor wordt overgegaan tot de aanleg van de proefsleuven volgens het uitgesteld traject (hoofdstuk 12.6.3.1 in de Code van Goede praktijk). De doelstelling en onderzoeksstrategie wordt in hoofdstuk 2 verder toegelicht.

Een vooronderzoek door middel van proefsleuven werd verkozen boven:

- Een veldprospectie: een groot deel van de percelen wordt gebruikt als grasland en/of bevat vegetatie, waarbij de zichtbaarheid van vondsten zeer klein is. Bovendien zal deze prospectiemethode niet alle onderzoeksvragen kunnen beantwoorden.
- Geofysisch onderzoek: niet weerhouden omwille van de beperkte oppervlakte van het plangebied. Geofysische methodes toegepast in het kader van paleolandschappelijk onderzoek zijn enkel bruikbaar indien deze op voldoende grote oppervlaktes worden uitgevoerd. Bij smalle tracés en/of kleine oppervlaktes zijn de resultaten vaak zeer moeilijk te interpreteren. Voor het archeologisch luik ontbreekt een specifieke archeologische vraagstelling (bv. de vermoedelijke aanwezigheid van specifieke structuren).
- Archeologische boringen: deze worden voornamelijk gezet in functie van steentijdsites, waarvan de verwachtingsgraad relatief hoog is. De bodemgenese (verstoring en colluvium) heeft wel kunnen aantonen dat de kans op het aantreffen van een steentijdsite laag is. Daarom adviseren we geen verder gericht onderzoek naar steentijdsites, maar wel de nodige aandacht hiervoor tijdens de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek!

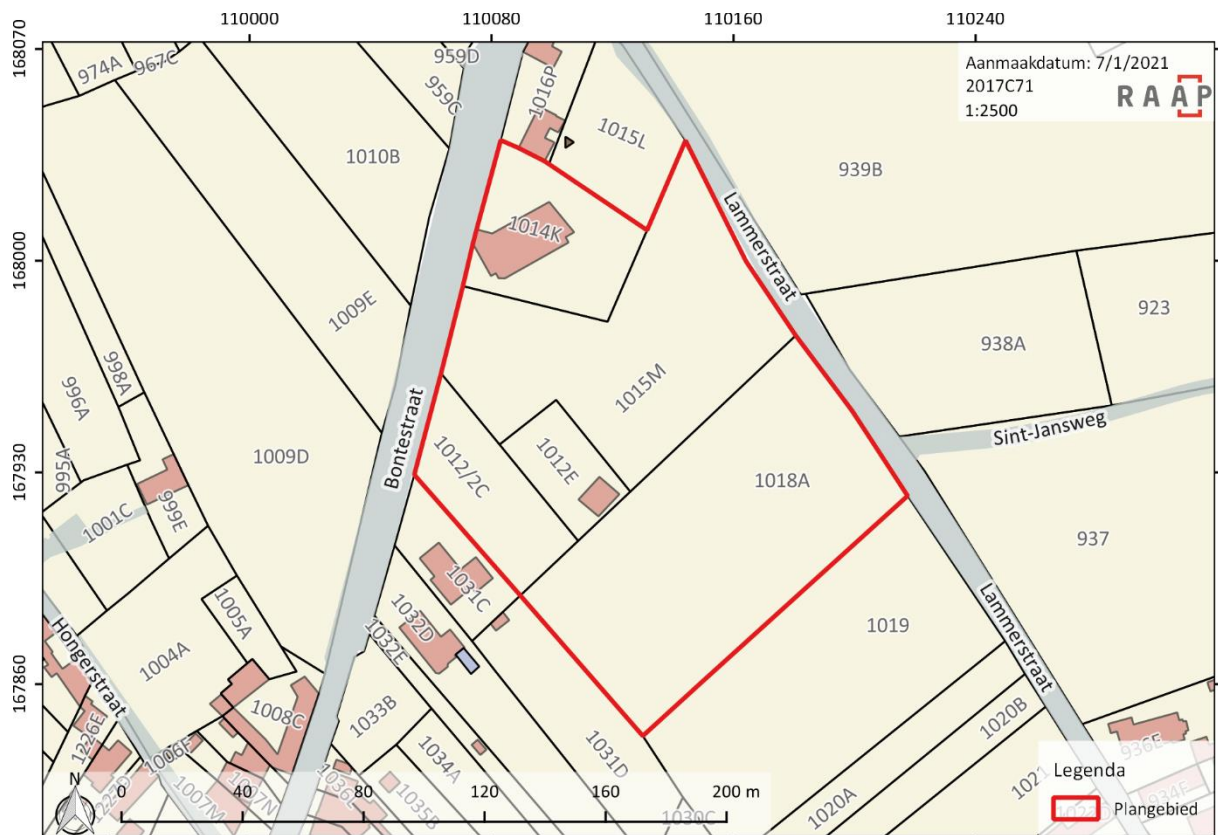
2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

- *Naam plangebied en/of toponiem:* Honger, Bontestraat (Figuur 4)
- *Adres:* Bontestraat 46-48
- *Deelgemeente:* Sint-Maria-Oudenhove
- *Gemeente:* Zottegem
- *Provincie:* Oost-Vlaanderen
- *Kadastrale gegevens:* Zottegem: afdeling 6 sectie D nummers 1012c, 1012e, 1014k, 1015m & 1018a (Figuur 5)
- *Oppervlakte plangebied:* 18 275 m² (PATRIS opp. CadGis) / 18 858 m² (opmetingsplannen opdrachtgever)
- *Bounding box in lambertcoördinaten (X/Y):*
noordwest: X: 110054.48 Y: 167842.88
zuidoost: X: 110217.60 Y: 168039.88

Figuur 4: Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5: Aanduiding van het plangebied op de GRB kaart (bron: Groot Referentiebestand Vlaanderen).

2.2 Onderzoeksdoelen en vraagstellingen

De doelstelling van het proefsleuvenonderzoek is:

- Na te gaan of er binnen het plangebied archeologische sporen aanwezig zijn, wat hun aard is en hun bewaringstoestand
- Nagaan of er een archeologische opgraving moet worden uitgevoerd voorafgaand de werken
- Afbakenen van zones waar wel of geen archeologisch onderzoek dient te gebeuren.

Hierbij worden volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig net onder de ploeglaag?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig in of onder het colluvium?
- Wat is hun aard en de gaafheid?
- Uit welke periode dateren ze en hoe valt dit te rijmen met de archeologische kennis over het gebied.
- Welke zones zijn archeologisch waardevol en dienen te worden onderworpen aan een archeologische opgraving voor de aanvang van de werken?

2.3 Onderzoeksstrategie en –methode

Het vooronderzoek dient te worden uitgevoerd aan de hand van proefsleuven. Deze methode wordt verkozen boven andere onderzoeksmethodes met ingreep in de bodem (proefputten en archeologische boringen). Het gaat hier immers om een site met een complexere stratigrafie

waardoor enkele proefputten niet zouden volstaan om antwoord te krijgen op de onderzoeksvragen. Mits het uitgevoerde vooronderzoek wijst op een relatief lage trefkans op steentijd, wordt er voornamelijk gefocust op de aan- of afwezigheid van grondsporen.

Het onderzoek dient niet te worden uitgevoerd over het volledige plangebied. Deze vaststelling is vooral te staven aan de hand van het landschappelijke booronderzoek. Aan de noordoostelijke rand van het plangebied situeert zich een omvangrijke verstoring die van recente aard is (zie Figuur 1). Op basis hiervan is het aangewezen om de relevante onderzoekbare oppervlakte hierop af te stemmen. Deze verkleining van het onderzoeksgebied is weergegeven op Figuur 2.

Figuur 6: Het plangebied weergegeven op de GRB kaart met aanduiding van de proefsleuven (bron: Groot Referentiebestand Vlaanderen)

2.4 Onderzoekstechnieken

Voor het relevante onderzoekgebied wordt de methode van parallelle doorlopende sleuven voorgesteld. De sleuven liggen haaks op de helling in het landschap en liggen op een afstand van circa 13m van elkaar (Figuur 6). Alle proefsleuven zijn 2 m breed en worden aangelegd tot op het archeologische niveau, zoals aangegeven door de veldwerkleider. De proefsleuven worden verder geregistreerd volgens de Code van Goede praktijk (Hoofdstuk 8.6. Proefsleuven en proefputten). Van het verkleinde onderzoek oppervlak wordt 11,6% (circa 1737 m² ten opzichte van het totaaloppervlak de verder te onderzoeken zone van 15 001 m²), en is lager dan het verplichte minimum van 12,5%. Om hieraan te voldoen dienen de proefsleuven aangevuld te worden met enkele kijkvensters die bovendien sowieso ook zorgen voor een betere interpretatie van de resultaten.

Uit de resultaten van het sleuvenonderzoek zal blijken of er zones zijn die verder onderzocht dienen te worden door middel van een archeologisch vlakdekkend onderzoek. De afbakening van de zones gebeurt in de nota die voortvloeit uit het vooronderzoek met proefsleuven.

2.5 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijken ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.